

Resursstarka barn

– utveckling och utvärdering av material

Pia Liljeroth

YRKESHÖGSKOLAN
NOVIA

Resursstarka barn – utveckling och utvärdering av material

Pia Liljeroth

Illustration och grafisk design:
Jenny Wiik

Yrkeshögskolan Novia, Wolffskavägen 33, 65200 Vasa, Finland
© Yrkeshögskolan Novia, Pia Liljeroth

Novia publikation och produktion. Serie R: Rapporter 6/2023
ISBN: 978-952-7526-08-8 (Online)
ISBN: 978-952-7526-09-5 (Print)
ISSN: 1799-4179
CC BY 4.0

Resursstarka barn
– utveckling och utvärdering av material

Pia Liljeroth

Yrkeshögskolan Novia 2023

Innehållsförteckning

INLEDNING

1

KARTLÄGGNING AV UTGÅNGSLÄGE OCH BEHOV SAMT "SETTING THE SCENE"

2

Kartläggning av utgångsläget på
samarbetsdaghemmen

2

Materialens teoretiska grund

4

TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

6

Metod för materialutveckling och -utvärdering

6

MATERIALENS UTVECKLINGSPROCESS

8

*Resursstarka barn – observations och reflektionsmodell
för att stöda barns sociala och emotionella kompetenser*

8

*Djurvännerna – Små stunder i
daghemmet Bubblan*

13

Djurvännernas äventyr

16

*Träna med djurvännerna – Resursstarka barn inom
småbarnspedagogiken och i barnets hem*

20

Informationsmaterial

25

HELHETSUTVÄRDERING AV ANVÄNDNINGEN AV MATERIALEN

26

AVSLUTNING

29

KÄLLOR

32

Inledning

Goda sociala och emotionella färdigheter är en viktig resurs i livet. De bidrar till fysiskt och psykiskt välmående samt till att förebygga social utsatthet. Sociala och emotionella färdigheter utgör en grund för lärandet och är viktiga för känslolivet. Grunden för de sociala och emotionella färdigheterna skapas i barndomen, men färdigheterna uppkommer inte av sig själva. Barnen behöver stöd av vuxna för att utveckla sina sociala och emotionella färdigheter. Inom småbarnspedagogiken har man möjlighet att både i vardagssituationer, och systematiskt och planerat, arbeta med att stöda barnen i att utveckla dessa färdigheter.

Yrkeshögskolan Novias projekt *Resursstarka barn – stöd till socialt utsatta barn inom småbarnspedagogiken* (2020–2023) fokuserade på hur man inom den småbarnspedagogiska kontexten kan öka beredskapen att stöda barns sociala och emotionella färdigheter. I projektet medverkade Pargas stad/småbarnspedagogik och Sateenkaarikoto ry/Lyckobo daghem i Åbo. Projektet utarbetade material för att stöda dessa färdigheter. Med hjälp av materialen kan man träna färdigheterna i barngruppen i syfte att stärka alla barns färdigheter. För barn som lever i utsatta förhållanden eller som har större behov av stöd finns material som är tänkt att användas i arbetet med det enskilda barnet. För att stödet ska bli så effektivt som möjligt är tanken att barnets hem behövs i det här arbetet. Det här betyder att samma metoder som används inom småbarnspedagogiken också kan användas i barnets hem.

I den här rapporten beskrivs hur materialen som producerades inom projektet *Resursstarka barn – stöd till socialt utsatta barn inom småbarnspedagogiken* utarbetades och utvärderades.

Kartläggning av utgångsläge och behov samt ”setting the scene”

Projektet *Resursstarka barn - stöd till socialt utsatta barn inom småbarnspedagogiken* inleddes i januari 2020. De begränsningar som coronapandemin från och med mars 2020 förde med sig ledde till att projektstarten med samarbetsdaghemmen som var planerad till våren sköts fram till hösten 2020. Under det första året arbetade projektteamet vid YH Novia med att lägga den teoretiska grunden för det konkreta utvecklingsarbetet som gjordes inom projektet.

Den teoretiska grunden består av läromedlet *Resursstarka barn – Stöd till socialt utsatta barn inom småbarnspedagogiken* (Davidsson & Juslin, 2021) och artikeln *Faktorer som bidrar till att på ett framgångsrikt sätt stöda barns sociala och emotionella färdigheter* (Storbacka-Järvinen, 2021b). Materialet från två fokusgruppintervjuer med personalen på samarbetsdaghemmen utgör en del av behovsinventeringen som ligger som grund för utvecklingsarbetet. Resultatet från intervjuerna redovisas i Lena Storbacka-Järvinens (2021a) avhandling pro gradu ”*Det är någonting annat som skulle behövas...*” – *Nya sätt för småbarnspedagogiken att stöda socialt utsatta barn.*

Kartläggning av utgångsläget på samarbetsdaghemmen

Fokusgruppintervjuerna med personalen på samarbetsdaghemmen gjordes i november 2020 via Teams. Personalen från samarbetsdaghemmen som deltog i projektet delades in i två grupper med sex deltagare i vardera gruppen. Intervjuerna gjordes samtidigt av Lena Storbacka-Järvinen och Pia Liljeroth med hjälp av en intervjuguide (se bilaga 1). Båda intervjuerna tog cirka 1 timme.

Fokusgruppintervjuerna gjordes för att ha en grund för materialutvecklingen samt för utvärderingen av materialen och projektets verksamhet. Intervjuerna handlade om de professionellas syn på vilka utmaningar barnen

har, vilka arbetssätt som används för att stöda barn med olika utmaningar, hur samarbetet med vårdnadshavarna fungerar samt vad de professionella skulle behöva för att bättre kunna stöda barn med utmaningar.

Forskningen visar att den sociala utsattheten inom småbarnspedagogiken har ökat, vilket tar sig uttryck i att barns svårigheter och utmaningar har ökat. Detta bekräftades av respondenterna som beskrev att barnen har utmaningar gällande att uttrycka känslor, att upprätthålla kamratrelationer och att barnen är oroliga och har koncentrationssvårigheter. (Storbacka-Järvinen, 2021a, 31–32).

Inom småbarnspedagogiken arbetar personalen dagligen för att stöda barns sociala och emotionella färdigheter, och förebygga social utsatthet. I fokusgruppintervjuerna kom det fram att personalen redan använder sig av många olika metoder för att stöda socialt utsatta barn. De intervjuade lyfte fram att de använder olika sorters material och metoder vars syfte är att stöda barn i att hantera känslor. I den här undersökningen framkommer ändå att dessa inte används systematiskt, vilket också tidigare forskning noterat (se Määttä et al., 2017). Personalen nämnde att de i den dagliga verksamheten diskuterar och funderar tillsammans med barnen utgående från olika händelser, både sådana där det hänt något negativt och sådana där barnen till exempel hjälpt varandra.

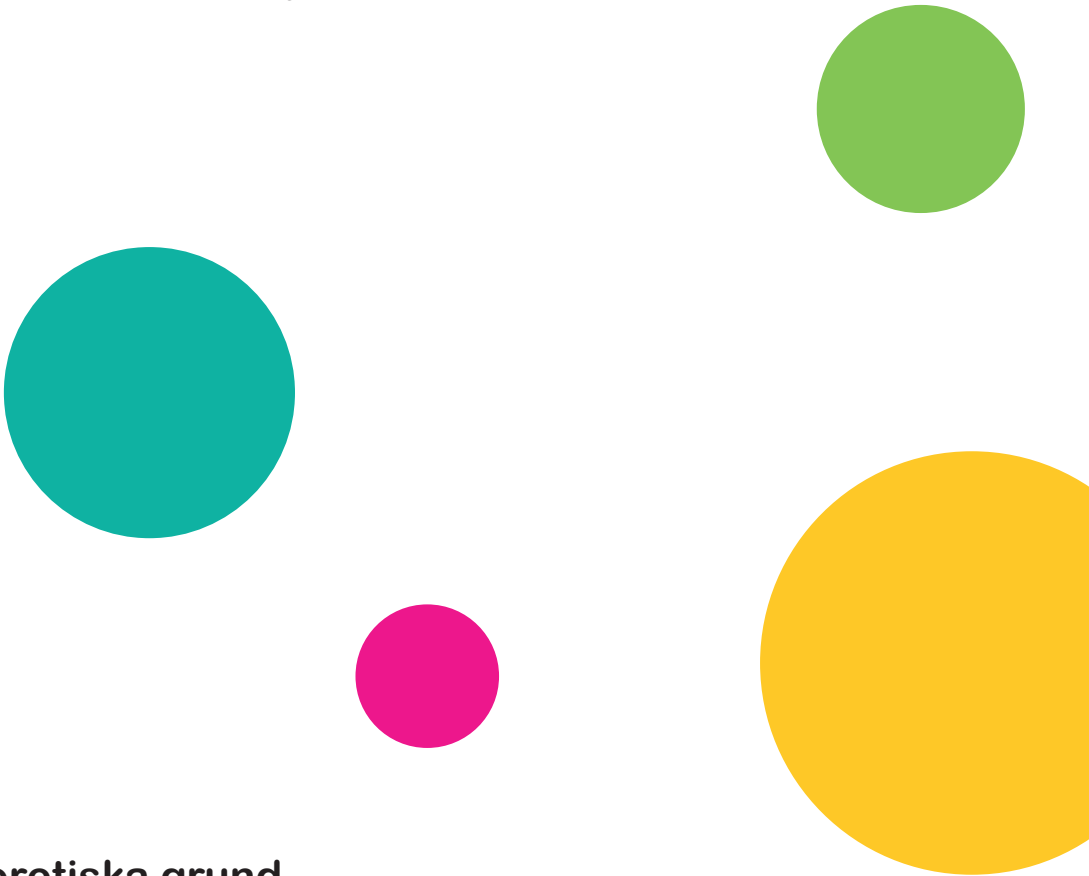
Att dela in barngruppen i mindre grupper diskuterades i fokusgruppen som ett bra sätt för personalen att stöda barnen, vilket även till exempel Ahonen (2017) har påtalat. Att personalen tillsammans planerar verksamheten och har ett gott samarbete i teamet sågs även som ytterst viktigt för att stöda barn med utmaningar. (Storbacka-Järvinen, 2021a, 35–40).

Storbacka-Järvinen (2021a, 39) noterar att man inom småbarnspedagogiken i dag betonar positiva fostringsmetoder. Detta kom också fram i fokusgruppintervjuerna där personalen nämnde att de använder sig av positiv och synliggörande pedagogik.

Personalen på samlingsdaghemmen lyfte i fokusgruppintervjuerna fram två aspekter som de ansåg att behöver utvecklas för att de bättre ska kunna stöda barns sociala och emotionella färdigheter och således förebygga social utsatthet. För det första talade de om att samarbetet med vårdnadshavare, inom det egna teamet och med andra professioner behöver utvecklas. För det andra ansåg de att den egna professionella tillväxten är viktig för att kunna stöda barnen. (Storbacka-Järvinen, 2021a, 40–41).

I fokusgrupperna kom det alltså fram att personalen använder sig av många olika sorters material och metoder i syfte att stöda barns sociala och

emotionella färdigheter, men att användningen inte är systematisk. Storbacka-Järvinen (2021a) konstaterar att det kan innebära att de material och metoder som finns inte svarar på de behov som finns i barngrupperna. Utvecklingsbehoven som personalen i fokusgruppintervjuerna identifierade, utökat samarbete och egen professionell utveckling, kan stödas genom förutseende verksamhet som i forskningen nämns som en bra metod för att stöda barnens sociala och emotionella färdigheter (Storbacka-Järvinen, 2021a).

Materialens teoretiska grund

Begreppet *det resursstarka barnet* myntades av Davidsson och Juslin (2016, 12). Det resursstarka barnet är ett barn ”som enligt sina egna förutsättningar och med stöd av andra får, vill och kan utvecklas till en egen person med handlingspotential för ett gott liv”. Begreppet beskriver inte hurdana kunskaper eller förmågor barnet har, och det beskriver inte heller ett modellbarn. Det handlar om att barnet, med stöd av vuxna (både professionella och vårdnadshavare) och andra barn, kan utveckla och använda sina resurser för att stärka välmående och välbefinnande. Denna syn på barn var också utgångspunkten i detta projekt där fokus låg på hur man inom den småbarnspedagogiska kontexten kan öka beredskapen att stöda socialt utsatta barn.

Läromedlet *Resursstarka barn – Stöd till socialt utsatta barn inom småbarnspedagogiken* beskriver projektets teoretiska referensram. I läromedlet presenteras barnets sociala och emotionella kompetensprofil som består av fyra delområden:

- positiv inställning till småbarnspedagogik, personal och andra barn
- medvetenhet om egna utvecklingsbehov och resurser samt ett positivt förhållningssätt till problemlösning och framtidstro
- sociala och emotionella färdigheter
- förmåga att be om och ge stöd (Davidsson & Juslin, 2021, s. 30).

Genom att stöda barnen inom dessa delområden utvecklas de sociala och emotionella kompetenserna, och det i sin tur bidrar till att barnet utvecklar en förmåga att möta utmaningar i livet och klara av dem (Davidsson & Juslin, 2021). Kompetensprofilen ligger som grund för samtliga material och arbetsmetoder som utvecklats inom projektet.

Storbacka-Järvinen (2021b) ger i sin artikel en överblick av vilka faktorer som är centrala för att framgångsrikt stöda barns sociala och emotionella färdigheter inom småbarnspedagogiken. Dessa är sammanfattningsvis för det första att de program som stöder barns sociala och emotionella färdigheter (SEL-program) som används är effektiva och att de används systematiskt, för det andra att insatser också riktas för att stöda barnen och deras vårdnadshavare i hemmiljö samt, för det tredje, att de professionella inom småbarnspedagogiken har ett stödande förhållningssätt. Dessa slutsatser har fungerat som riktlinjer vid material- och metodutvecklingen.

Tillvägagångssätt

Materialen som utvecklats inom projektet är baserade på forskning och kartläggningen av vilka behov personal inom småbarnspedagogiken uttalat. Materialen har under projektiden kontinuerligt utvärderats. I och med att syftet med utvärderingen under processens gång i första hand varit att utveckla och förbättra materialen så har utvärderingen främst varit formativ. I slutskedet av projektiden då så gott som samtliga material var färdiga hölls två tillfällen som var av ett mer summativt slag. (Karlsson, 1999; Vedung, 2002).

Metod för materialutveckling och -utvärdering

Utvecklingen och utvärderingen av materialen präglades av ett delaktighets- och medskaparperspektiv (Berlina & Norlén, u.å.; Johansson, 2013; Salonen, et al., 2017) där personal på projektets samarbetsdaghem, socio-nomstuderande vid Yrkeshögskolan Novia och barn på projektets samarbetsdaghem bidrog till material- och metodutvecklingen. Detta perspektiv innebär att utvecklingsarbetet utgår från användarnas behov och slutprodukternas användare involveras aktivt i detta arbete.

Materialutvecklingen och -utvärderingen gjordes genom en bygga – mäta – lära-feedbackloopmodell enligt Eric Ries lean startup-metod (2011). I mätfasen användes olika datainsamlingsmetoder. Metoderna var både traditionella forskningsmetoder; till exempel intervjuer och observationer, och utvecklingsmetoder. Utvecklingsmetoder som användes var t.ex. diskuterande (expertpaneler) och aktiverande (konkreta testningar) (Salonen, et al., 2017).

I den första fasen av utvecklingsprocessen (bygga) utarbetades idéer, utgående från den teoretiska bakgrunden och fokusgruppintervjuerna, som antingen projektteamet eller personalen på samarbetsdaghemmen initierat till en första version av materialet. I denna fas utarbetade projektteamet innehåll och design för ifrågavarande material.

Den första versionen av materialet utvärderades sedan av personal på samarbetsdaghemmen (mäta). Personalen fungerade som expertpanel och gav sin feedback gällande bl.a. innehåll, design, hur anvisningarna fungerade och hur bilderna passade in i den småbarnspedagogiska kontexten.

Utifrån feedback drogs slutsatser (lära) genom att sammanställa och analysera materialet, och i följande byggloop vidareutvecklades materialet utgående från feedbacken. Det vidareutvecklade materialet gick igenom en ny mätloop där personalen inom småbarnspedagogiken fungerade som expertpanel eller testade materialet med barnen. Personalen gav feedback gällande hur materialet fungerar och om det uppfyller sitt syfte, barnen intervjuades i grupp och fick säga vad de tycker om materialen.

I vissa fall gjordes ytterligare en loop, för att testa en ytterligare förbättrad version av ifrågavarande material, och vissa material genomgick också en mätloop där socionomstuderande vid Yrkeshögskolan Novia testade material under sin praktikperiod. Slutligen färdigställdes materialen och publicerades i Novias publikationsserie.

I nästa kapitel presenteras närmare utvecklingsprocessen för respektive material och hur materialen utvärderats samt resultatet av utvärderingen.

Materialens utvecklingsprocess

Resursstarka barn – observations- och reflektionsmodell för att stöda barns sociala och emotionella kompetenser

Både tidigare forskning och personalen som intervjuades i början av projektiden lyfte fram att befintliga material och metoder för att stöda barns sociala och emotionella färdigheter inte används systematiskt. För att veta vad enskilda barn och barngrupper behöver stöd med såg projektteamet att det behövs ett verktyg med hjälp av vilket personalen inom småbarnspedagogiken kan uppmärksamma behoven och planera stödåtgärder. ***Resursstarka barn – observations- och reflektionsmodell för att stöda barns sociala och emotionella kompetenser*** (Storbacka-Järvinen & Liljeroth, 2022) (härefter observationsmodellen) utgör en grund för arbetet med att stöda barns sociala och emotionella färdigheter inom småbarnspedagogiken. Observationsmodellen bygger på den sociala och emotionella kompetensprofilen, och i utvecklingen av prototypen togs inspiration från andra modeller för observation av barn (t.ex. Aaltonen, et al. 2008 och MLL, 2017).

Observationsmodellen kan användas då arbetet med en ny barngrupp börjar eller när personalen har behov av verktyg för att identifiera barns behov av stöd i sociala och emotionella kompetenser. Observationerna ger information om barnets och barngruppens resurser, utmaningar och stödbehov. Utgående från observationerna kan personalen planera åtgärder för barngruppen och enskilda barn.

Den första versionen av observationsmodellen utarbetades hösten 2020. Den bestod av två uppgifter (observation av barngrupp och observation av enskilt barn) och instruktioner för hur de ska utföras. Denna version testade 19 socionomstuderande vid YH Novia under sin praktik på daghem under hösten 2020 där de med hjälp av modellens prototyp observerade en barngrupp och ett enskilt barn. Studerande gav efter sin praktikperiod muntlig feedback gällande modellen, och projektteamet gjorde anteckningar under detta tillfälle. Av sammanställningen av denna feedback framkom att det kändes meningsfullt att observera och att det gav perspektiv; studerande såg sådant som de i den dagliga verksamheten inte lagt märke till. Flera studerande noterade att observationerna i stor utsträckning fokuserade på utmaningar, och lyfte fram att man också borde notera vilka resurser barnet och barngruppen har. Instruktionerna för hur observationerna ska göras upplevdes tydliga.

Enligt denna feedback vidareutvecklades observationsuppgifterna så att observationerna ska fokusera både på utmaningar och resurser. Dessutom sågs instruktionerna över för att ytterligare förtydliga dem. Den förbättrade versionen presenterades sedan för personalen på samarbetsdaghemmen under personalutbildningsdagen som hölls via Teams i februari 2021, och personalen fick instruktioner för hur de skulle testa observationsmodellen i den egna verksamheten.

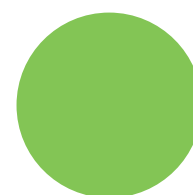
I maj 2021 hölls en expertpanel med personalen (n=7) på samarbetsdaghemmen som testat observationsmodellen. Deltagarna delades in i två grupper och de sammanfattade sin feedback i varsin Padlet, och efter det sammanställdes feedbacken gällande observationsmodellen. Även i denna utvärdering betonades det att det var lärorikt att observera barn och barngrupper samt att instruktionerna var tydliga. På frågan om vilken nytta de såg att observation som metod kan ha för det enskilda barnet och för barngruppen svarade de att man kan ”utveckla och förbättra och få syn på saker”.

Ytterligare en grupp socionomstuderande testade observationsmodellen under sin praktik hösten 2021. Totalt 17 studerande utvärderade uppgifterna efter praktikperioden genom att besvara en enkät via Google Formulär och svaren analyserades med hjälp av innehållsanalys (Lundman & Häll-

gren Graneheim, 2008). De studerande ansåg att det var lärorikt att observera eftersom de stannade upp och såg hur barnen och de vuxna agerade i situationerna. Det finns ”mycket som man inte lägger märke till om man inte är mycket observant” eftersom det händer så mycket på en kort stund. De uppgav att de lärde sig ”att se på barn/-en) på djupare nivå” och det gav en möjlighet att hitta nya arbetssätt för att stöda barnen. En studerande påpekade att det är ”farligt att söka efter utmaningar eftersom man börjar se allting som eventuella ’problem’ om man inte är försiktig”. Studerandena lyfte fram att nyttan med observation av barngruppen inom småbarnspedagogiken var att man får information om gruppdynamiken och hur barnen fungerar med varandra och med de vuxna. Detta hjälper personalen att upptäcka vad som orsakar problem och konflikter i barngruppen och hur dessa uppstår. Då är det lättare att ”hitta stödåtgärder för att hjälpa barnen”. Genom observationer av enskilda barn lär man känna barnet på en djupare nivå och får ”ny information om just det barnet, som kanske inte märks vanligtvis när det barnet mest ses som en i mängden”. I och med att man får en bättre bild av barnet och dess utmaningar kan man planera och förverkliga olika stödformer. En studerande uttryckte att man kan ”hjälpa barnet i utmanande situationer och även förebygga att situationen utvecklas till en utmaning”. En annan studerande lyfte fram att man med hjälp av observationer också kan ”uppmärksamma positiva saker” gällande barnets utveckling. Instruktionerna bedömdes av dessa studerande vara tydliga.

I början fanns det i observationsmodellen som testades och utvärderades endast observationsuppgifter. I testningarna och utvärderingarna som beskrivits ovan kom det fram att observationerna hjälpt de professionella och studerandena att lägga märke till sådant som man annars kanske förbiser. För att observationerna ska leda till förändring behövs det också reflektion. Gemensam reflektion inom personalteamet leder till att man får fördjupad förståelse för vilka behov barnen har och hurdant stöd de behöver. Det ger incitament till att pröva nya alternativ för att stöda barnen. I den slutliga versionen inkluderades därför reflektionsuppgifter kopplat till de två observationsuppgifterna.

I januari 2022 på vårens kick-off för personalen på projektdaghemmen presenterades den färdiga (i det skedet ännu opublicerade) observationsmodellen. I och med att observationsmodellen som hittills testats inte inkluderat reflektion fick personalen som uppgift att under våren testa hela modellen. De skulle observera barngruppen och utgående från sina observationer reflektera; tillsammans med sitt team eller individuellt, och göra upp en åtgärdsplan enligt anvisningarna i observationsmodellen.

Under utbildnings- och utvärderingsdagen som hölls i mars samma år hölls en fokusgruppintervju under ledning av Pia Liljeroth och Lena Storbacka-Järvinen där deltagarna (n=7) diskuterade observationer av barngrupp och material som använts i barngrupperna. Diskussionen bandades och transkriberades. Svaren analyserades genom innehållsanalys (Lundman & Hällgren Graneheim, 2008). Att observationer är en bra metod bekräftades även i denna utvärderingsomgång, respondenterna konstaterade att det ”nog var en liten ögonöppnare” och att ”man ser barnen på ett annat sätt när man riktigt sitter ner och observerar”. Flera av respondenterna lyfte fram att mycket fungerade i barngrupperna och att de såg att de ”resursstarka barnen fanns där”. En av dem betonade att de vuxnas roll också är betydande, de vuxna skapar förutsättningarna för att barnen ska kunna utveckla sina resurser. Respondenterna hade inte haft tid eller möjlighet att diskutera och reflektera med teamet, så det var svårt att svara på frågan om hur observations- och reflektionsmodellen fungerar som ett verktyg för att arbeta med att stöda barnen i gruppen i relation till sociala och emotionella kompetenser. En svarade att den kändes konkret och säkert kan vara ett bra redskap i arbetet.

Resursstarka barn – observations- och reflektionsmodell för att stöda barns sociala och emotionella kompetenser publicerades i februari 2022.

HÖSTEN 2020

Prototypen utarbetades av projektteamet

Studerandes utvärdering av prototypen

DECEMBER 2020

Introduktion åt personalen (från samarbetsdaghemmen) för testning

FEBRUARI 2021

Expertpanel med personal (från samarbetsdaghemmen)

MAJ 2021

Studerandes utvärdering

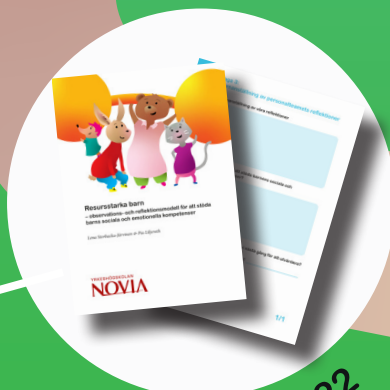
DECEMBER 2021

Utvärdering av observations- och reflektionsmodellens två första steg med personalen på samarbetsdaghemmen

MARS 2022

Modellen publicerades

FEBRUARI 2022

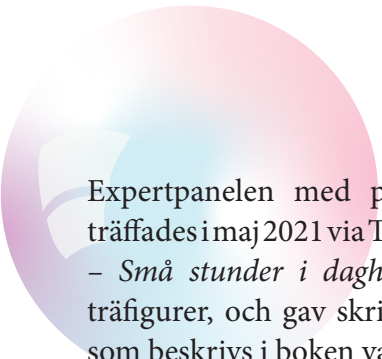
Djurvännerna – Små stunder i daghemmet Bubblan

Boken *Djurvännerna – Små stunder i daghemmet Bubblan* (Storbacka-Järvinen & Davidsson, 2021) är en barnbok vars syfte är att barnen ska bli bekanta med djurvännerna; katten Mella, björnen Valle, kaninen Ralle, igelkotten Lilla och fantasidjuret Tulle-Dulle som figurerar i alla material. Den beskriver typiska situationer inom småbarnspedagogiken där viktiga sociala och emotionella färdigheter som t.ex. att hjälpa varandra och att samarbeta framkommer. När man läser boken kan man samtidigt diskutera dessa situationer med barnen. Det finns också instruktioner för hur man tillsammans med barnen kan göra egna fysiska djurvänner i form av t.ex. tråklossar, laminerade bilder eller handdockor (<https://resursstarkabarnprojekt.com/>). Med hjälp av dessa kan barnen till exempel diskutera olika händelser då de färglägger bilderna eller dramatisera bekanta situationer genom bords- eller dockteater.

Arbetet med boken *Djurvännerna – Små stunder i daghemmet Bubblan* inleddes i början av år 2021. Boken utår från den sociala och emotionella kompetensprofilen och genom typiska situationer i daghemsmiljön kan barnen känna igen sig och prata om händelserna. Inspiration togs från andra barnböcker som handlar om sociala och emotionella färdigheter (t.ex. Stina Wirséns Vem-böcker samt Julia Pöyhönens och Heidi Livingstons Fanni-serie, se: <https://www.tunnetaitojalapselle.fi/>). Boken planerades att finnas tillgänglig digitalt, med två sidor på ett uppslag och texten i pratbubblor. I slutet av boken finns färgläggningsbilder som kan färgläggas efter att personalen har läst boken tillsammans med barnen.

Tidiga skisser på ett uppslag med Ralle och Tulle-Dulle, och de färdiga bilderna.

Expertpanelen med personalen (n=7) på samarbetsdaghemmen som träffades i maj 2021 via Teams fick ta del av prototypen av boken *Djurvännerna – Små stunder i daghemmet Bubblan* och idén om djurvännerna som träfigurer, och gav skriftlig feedback på dem via en Padlet. Situationerna som beskrivs i boken var bekanta, och barnen kan känna igen sig, sade deltagarna. De upplevde att man kan ”få till en bra diskussion tillsammans med barnen”. Djurvännerna upplevdes vara positiva och hjälpsamma. En skrev att det är ”kiva att figurerna hjälper varandra så mycket och uppmuntrar varandra”. Designen på boken fick bra feedback, upplägget och färgerna upplevdes trevliga. Berättelsen upplevdes lite osammanhängande och hackig och personalen efterlyste en tydligare ”röd tråd” och syfte med boken. Texten tyckte de att kunde bearbetas ytterligare så att den blir enklare och tydligare. Deltagarna tyckte att idén med träfigurerna och färgläggningssbilderna verkade bra.

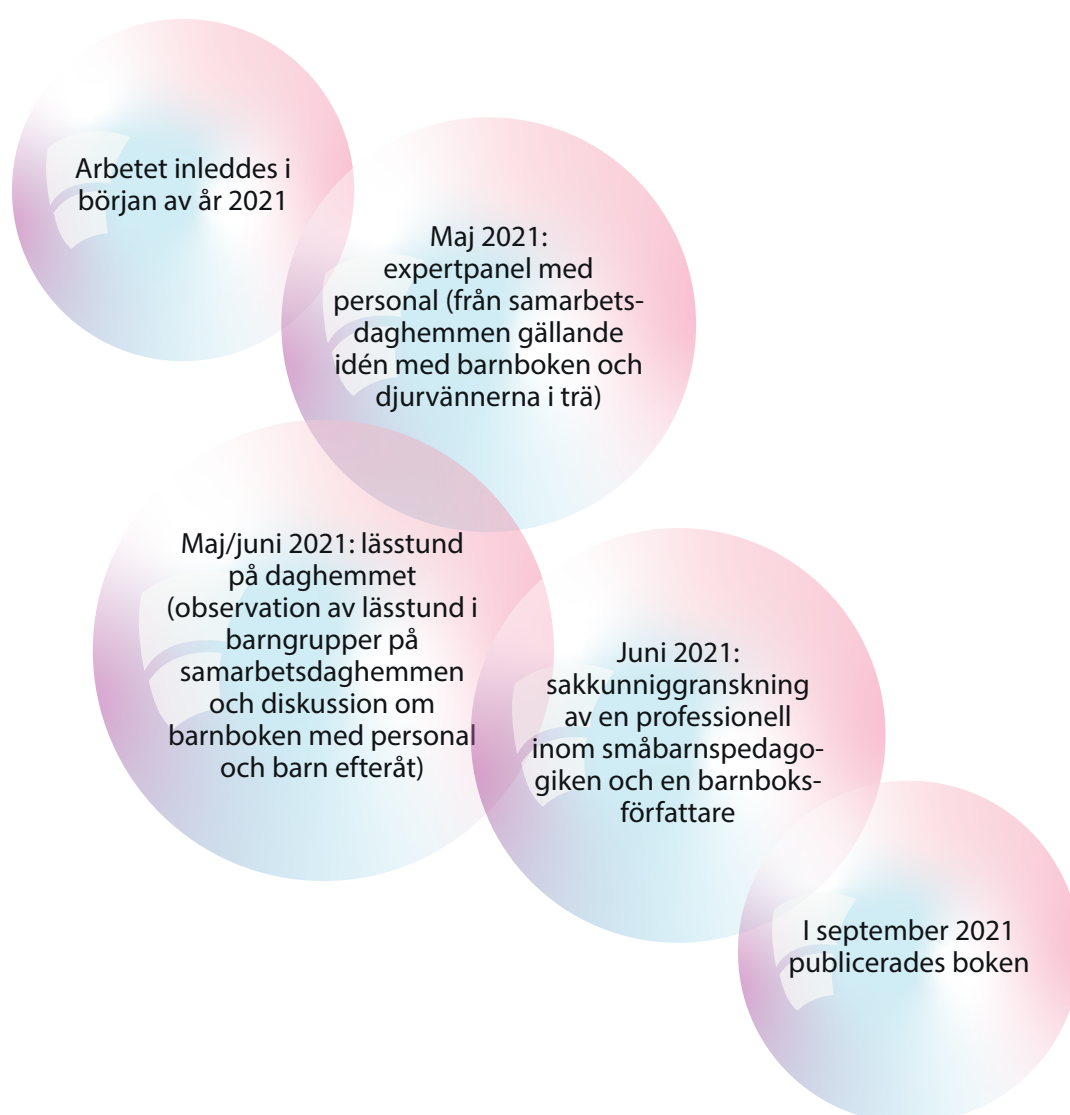
I månadsskiftet maj/juni besökte personer från projektteamet samarbetsdaghemmen och gjorde observationer i fem barngrupper då personalen på daghemmen läste barnboken för barnen. Tre av grupperna bestod av 4 barn (varav en grupp bestod av barn under 3 år), en grupp bestod av 6 och en av 7 barn. Medan personalen läste levde barnen med i berättelsen och log och fnissade t.ex. när Tulle-Dulle pruttar. Flera barn kommenterade situationerna; t.ex. ”man får inte bråka” (när Ralle busar med Tulle-Dulle i tamburen) eller ”oj, nej!” (när Valle är ledsen). Barnen reagerade på små detaljer, som till exempel djurvännernas färger. Tulle-Dulles ansikte var blått och ett barn frågade ”Varför är Tulle-Dulle så kall?” och ett annat barn reagerade på att Ralles nos var rosa och frågade ”varför är det ont där?”.

Efter att personalen läst boken frågade vi barnen vad de tyckte om boken. Flera barn svarade att den var bra. På frågan vad som var bra med boken svarade barnen att det var fina färger i boken. De lyfte också fram flera av situationerna, till exempel att djurvännerna hjälpte upp Lilla på stenen och ”att Valle sparkade hårt var bra”. Tulle-Dulle väckte blandade känslor bland barnen. En del tyckte att Tulle-Dulle var bäst, medan andra svarade att de inte tyckte om hen. Barnen gav många värdefulla kommentarer om bilder som de inte förstod.

Personalen gav spontan feedback efter att de läst boken. Två av dem tyckte att det var bra att boken handlar om situationer där man hjälper varandra och att barnen hade kommenterat detta. De lyfte fram att det ställvis var svårt att läsa texten eftersom den fanns både som berättande text och i pratbubblor. Det kändes ibland oklart i vilken ordning texten skulle läsas. Boken sakkunniggranskades i juni 2021 av en professionell inom småbarnspedagogiken och en barnboksförfattare.

Utgående från feedbacken av testningen på daghemmen och sakkunniggranskningen gjordes sedan de sista revideringarna i manuset så att otydliga bilder tydliggjordes, språket sågs över och texten bearbetades till mera berättande format med färre pratbubblor.

Boken *Djurvännerna – Små stunder i daghemmet Bubblan* publicerades i september 2021. På projektets webbplats publicerades också färgläggningsbilder, bilder och instruktioner för att tillverka djurvännerna som träfigurer samt handdockor.

Djurvännernas äventyr

Syftet med spelet *Djurvännernas äventyr* som spelas utomhus med hjälp av en mobilapp och spelmatador är att träna samarbetsfärdigheter, problemlösning, turtagning och att uttrycka olika känslolägen och lyfta fram barnens resurser. I spelet besöker projektets huvudkaraktärer djurvännerna olika stationer där de råkar ut för olika utmaningar och behöver barnens hjälp för att komma vidare i spelet. Barnen får, när de har löst utmaningarna, superkrafter som är kopplade till sociala och emotionella färdigheter. I *Resursstarka barn - Spelet Djurvännernas äventyr* (Davidsson, Storbacka-Järvinen & Wiik, 2022) beskrivs bakgrunden till spelet, hur det utvecklats och hur det spelas med barngruppen. I denna rapport beskrivs utvecklings- och utvärderingsprocessen utförligare.

Utvecklingen av spelet inleddes i januari 2021 av projektteamet utgående från projektets teoribas och kartläggningen av behoven personalen i småbarnspedagogik uttryckt. Projektteamet utarbetade spelet utgående från tanken om att spelet ska träna barns sociala och emotionella färdigheter. Under våren utarbetades idéer till olika stationer i spelet och projektets grafiska designer gjorde skisserna för spelets stationer. I april samma år presenterades det första utkastet till spelet för samarbetsdaghemmens personal som deltog i en expertpanel (n=6) via Teams. Projektteamet presenterade spelet med hjälp av en powerpointpresentation. De visade skisser på hur spelet ska se ut och berättade om spelets idé, syfte, upplägg och hur man spelar det. Expertpanelen fick kommentera spelet, ställa frågor och ge idéer under presentationens gång. Syftet med expertpanelen var att i dialog med personalen fundera på spelets syfte och vilka färdigheter barnen tränar i spelet. Expertpanelen konstaterade att man tydligt ser syftet med spelet. Samarbetsuppgifter är bra, de skapar diskussion och barnen får fundera tillsammans och komma på olika lösningar. Men det betonades också att det är viktigt att den vuxna ser till att alla barn är delaktiga. En av respondenterna kommenterade att "superkrafterna är jättebra på alla sätt för barnens självförtroende". Spelets design, språk, instruktioner och hur det kunde fungera med barngruppen var andra frågor som diskuterades. Att spelet spelas utomhus, och att man rör på sig upplevdes vara bra. Projektteamet fick under presentationens och diskussionens gång många konkreta idéer för att vidareutveckla spelet både gällande innehåll och design.

Utgående från expertpanelens kommentarer vidareutvecklade projektteamet innehållet, bilderna och designen för spelet. En prototyp av spelet utarbetades på basen av denna utveckling av personal vid institutionen för konst och kultur inom Yrkeshögskolan Novia. De ansvarade för programmeringen samt kodningen av spelet och publicerade appen i Apples App Store.

I september 2021 fanns en första version av appen och två personer från projektteamet besökte de olika daghemmen för att testa spelet. Den ena spelade spelet med en barngrupp med hjälp av personalen på daghemmet och den andra observerade spelsituationerna och gjorde anteckningar. Personalen på daghemmen hade valt ur barnen som deltog i testningarna. Spelet testades med åtta barngrupper med totalt 32 barn. Gruppernas storlek varierade så att det var mellan två och sex barn per grupp. De flesta barnen var 4 eller 5 år gamla, i två av grupperna fanns också 2–3-åringar med (totalt 5).

Efter testningen gav personalen muntlig feedback på spelet och på spelsituationen, och barnen tillfrågades om vad de tyckte om spelet och kommentarerna skrevs ner. Projektteamet skrev också ner sina egna reflektioner efter varje testtillfälle. Efter samtliga testningar sammanställdes all feedback för att ligga som grund för vidareutveckling av spelet.

Personalen tyckte att spelet var mångsidigt med passligt mycket uppgifter. Att spelet uppmuntrar barnen till att röra på sig sades vara positivt. ”Bra att barnen fick vara aktiva och att de fick röra på sig emellanåt”. Någon lyfte fram att de kunde röra på sig ännu mera mellan stationerna. Rörelserimmen skapade mycket aktivitet och skratt. Personalen bidrog med många nyttiga kommentarer om speltekniska aspekter, som till exempel att det kunde finnas mera ljud och interaktiva element som håller barnen alerta. De påpekade även att det skulle vara bra om man kunde välja vilka stationer man vill göra. Hinkarna som utgör spelpjäser upplevdes av en av de professionella mer som ett störande moment som saknade funktion. En annan sade att man kunde utnyttja hinkarna mera, ”man kunde kanske samla något (skatter) i dem under spelets gång. Det skulle kanske vara mera spännande om man har något i hinken”. Det kom också fram att det skulle vara bra med tydligare instruktioner till den som handleder spelarna om vad superkrafterna är och vad det är meningen att man tränar på varje station.

Barnen tillfrågades om vad de tyckte om spelet och de flesta tyckte att det var roligt. Barnen sade till exempel att det var bra för att ”det fanns uppgifter” och att ”det var roligt att flytta mellan mattorna”. Ett barn sade att det var ”roligt när vi räddade Lilla”. Många av barnen uttryckte att de tyckte om

spelet för att man fick röra på sig. De sade till exempel att de ”tyckte om att springa runt” och någon tyckte att man kunde ha ”gjort flera saker med fötterna”. Några enstaka barn sade att de inte tyckte om det, men kunde inte precisera vad de inte tyckte om.

Observatörerna och den som ledde spelet fick värdefull information om hur spelet fungerade tekniskt medan de spelade och observerade spelet. De noterade till exempel att vissa bilder eller scener gick alldeles för snabbt förbi så att man inte hann se vad som hände. Vissa bilder var otydliga, till exempel de bilder som ska uttrycka känslor borde göras tydligare. De finska rimmen konstaterades vara enklare att förstå, medan de svenska rimmen borde förenklas och förtydligas.

Under testperioden gjordes det kontinuerligt små uppdateringar i appen. Projektteamet testade uppdateringarna under processens gång och noterade buggar och annat som kunde åtgärdas. Utgående från testningarna på daghemmen sammanställde projektteamet i september 2021 de förändringar som behövde göras. Bilder förtydligades, språkdräkten bearbetades för att bli tydligare, instruktioner till de professionella om hur man spelar (och att man kan välja enskilda stationer) och spelets syfte inkluderades. Teamet sammanställde också problem gällande tekniska aspekter som apputvecklaren åtgärdade (scener som går för snabbt, ljud, osv.).

Personalen på samlingsdaghemmen (n=4) fick spela den förbättrade versionen av spelet under en projektdag på Novias campus i november 2021. Medan de spelade diskuterade projektteamet med personalen och observerade samtidigt hur spelet fungerade. En skrev ner det som vi tillsammans noterade. I versionen som då spelades hade instruktioner för den professionella inkluderats i appen. Deltagarna tyckte att instruktionerna var tydliga, och att det blev tydligare vad tanken med hinkarna som spelpjäser var. Spelarna noterade många små detaljer gällande till exempel instruktioner som skulle vara bra att tydliggöra och tekniska lösningar som inte fungerade så bra. De kom också med tips om hur man kan variera spelet (till exempel ha med träfigurerna när man spelar). Dessa skrevs ner för att förbättra spelet eller för att inkluderas i publikationen om spelet.

Under speltestningen i november diskuterades vilka färdigheter personalen såg att man tränade genom spelet. Personalen upplevde att de såg att man tränade många olika färdigheter ur kompetensprofilen. Det kom tydligt fram att barnen genom spelet kunde träna på att hjälpa varandra, att uttrycka känslor, att våga ta plats, att uttala vilka styrkor de har och att vänta på sin tur. En av de professionella lyfte fram att barnen kan känna gemenskap när man spelar, man går ”tillsammans mot målet”.

Två socionomstuderande testade under sina praktikperioder spelet med två barngrupper (en grupp med fyra 4-åringar och en grupp med fem 4–5-åringar). På grund av att det är så få som testat spelet så kan man inte generalisera resultaten, men av dessa testningar framkom att det är tydligt vilka färdigheter de olika stationerna i spelet fokuserar på, och att spelet är ett bra sätt att träna samarbetsfärdigheter.

Spelets app publicerades i december 2021, och i september 2022 publicerades *Resursstarka barn – Spelet Djurvännernas äventyr* (Davidsson, Storbacka-Järvinen & Wiik, 2022).

2021

Januari spelutvecklingen startar	April expertpanel med personal (från samsarbetsdaghemmen gällande spelets syfte och utformning)	September speltestning på samsarbetsdaghemmen (med observationer av testning + diskussion med barn och personal)	September projektteamets genomgång av utvärderingarna och förbättringar utgående från den
November samsarbetsdaghemmens personal, spelfeedback	November studerandes utvärdering av spelet	December spelet publicerades	

2022

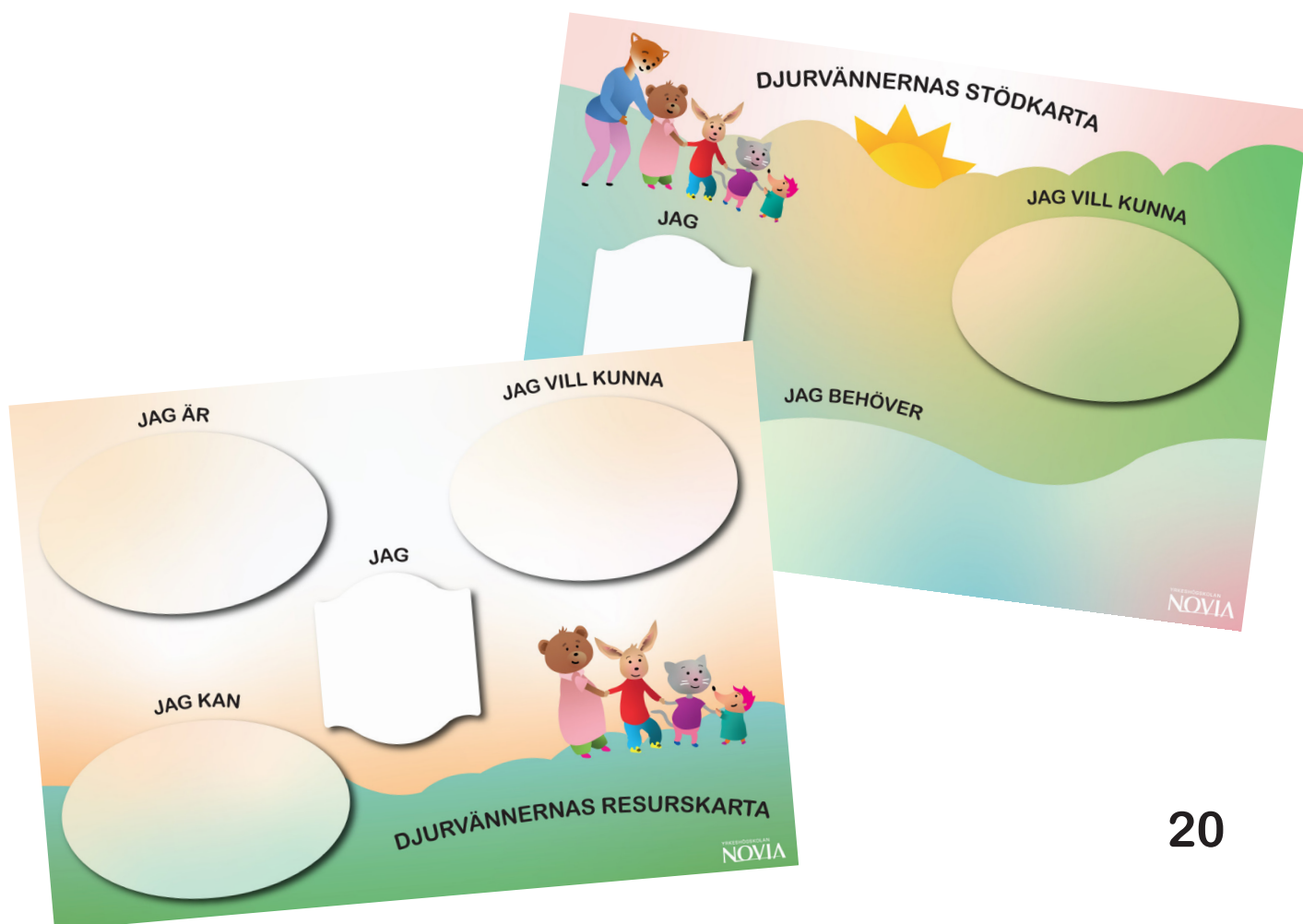
September
publikationen
Resursstarka barn – Spelet Djurvännernas äventyr utkom

Träna med djurvännerna - Resursstarka barn inom småbarnspedagogiken och i barnets hem

Materialutvecklingen inom projektet Resursstarka barn har gått från utveckling av material för barngruppen, till att fokusera på material för barn med behov av mera stöd. Också samarbetet mellan daghemmet och barnets hem har hela tiden styrt arbetet med materialutvecklingen. *Träna med djurvännerna - Resursstarka barn inom småbarnspedagogiken och i barnets hem* som har fokus på arbete med enskilda barn består av fem olika material; Djurvännernas resurskarta, Djurvännernas stödkarta, Djurvännernas dagisträning, Djurvännernas känslotavla och Djurvännernas hemmaträning (Davidsson & Storbacka-Järvinen, 2022). Materialen kan användas såväl inom småbarnspedagogiken som i barnets hem.

Djurvännernas resurskarta kan användas för att få barn att känna igen sina egna resurser, få ord för dem och för att öka barnets resurser. Efter att barnet gjort sin resurskarta görs Djurvännernas stödkarta där barnet kan visa vad det vill kunna och vad det behöver stöd och hjälp med för att kunna nå sitt mål. Stödkartan hjälper barnet att få positiva och hållbara sätt att agera i situationer som är svåra. För resurs- och stödkartan används ett bildstöd med bilder som beskriver resurser och färdigheter.

Djurvännernas dagsträning är ett bildmaterial som beskriver vardagliga situationer som kan vara utmanande inom småbarnspedagogiken, till exempel då barnet ska klä på sig, avsluta en lek eller gå hem. Materialet består av bildsekvenser som synliggör olika situationer som kan vara utmanande för barnet. Som hjälp finns ett bildstöd som personalen tillsammans med barnet kan använda för att diskutera hur man kunde lösa situationerna på ett konstruktivt sätt. Bildstödet består av bilder som beskriver strategier eller resurser som behövs för att hantera en viss situation, t.ex. att barnet behöver närhet eller tystnad.

Djurvännernas känslotavla kan användas för att stöda barn att identifiera, namnge, uttrycka och prata om sina känslor. På känslotavlan finns en figur och på figurens kropp kan barnet visa var känslan känns. Känslorna kan namnges med hjälp av ett bildstöd bestående av ett ark med bilder som beskriver olika känslor. Utgående från detta kan barnet tillsammans med den professionella med hjälp av bildstödet som beskriver olika lösningar fundera på vad barnet behöver i den stunden. Om barnet till exempel är trött så kan det kännas i hela kroppen och då kanske barnet behöver sitta i en vuxens famn en stund.

Djurvännernas hemmaträning är tänkt att användas i samarbete med barnets hem. Det består av diskussionsunderlag som beskriver vardagssituationer; att gå till daghemmet, att gå hem, att äta, att lägga sig, samt att lugna ned sig. Med hjälp av diskussionsunderlagen kan man i familjen fundera vad som redan fungerar bra, men också hitta lösningar och strategier för hur situationerna kan fungera bättre. Till detta material hör bildstöd med förslag på lösningar och strategier. Detta material används för att stärka samarbetet med barnets hem och att stöda vårdnadshavarna i deras fosterroll.

Under våren 2021 hade projektteamet utvecklat några prototyper till Djurvännernas dagsträning som i det skedet kallades situationskort. Dessa presenterades för personalen (n=7) vid samarbetsdaghemmen i maj 2021. I detta skede fanns det några visualiseringar av utmaningar i olika vardagliga situationer (till exempel måltids- eller påklädningssituationer) och utmaningar i lek och samspelssituationer. I diskussionen med de professionella i expertpanelen framkom att de tyckte att de beskrivna situationerna var just sådana som de möter i det vardagliga arbetet. Expertpanelen fick ge förslag på andra situationer, och de fick också i uppdrag att komma med idéer hur man kunde visualisera en situation där barnen tränar färdigheten att stå emot socialt tryck och göra egna val.

Materialutvecklingen fortsatte med inspiration av diskussionerna med personalen och bekräftelsen om att situationerna är sådana som barn kan relatera till. Utöver vidareutvecklingen av prototyperna för Djurvännernas dagsträning utarbetade projektteamet utkast till Djurvännernas Resurskarta och Djurvännernas stödkarta för att ha material för arbete med enskilda barn i behov av mera stöd. I januari 2022 fanns sex situationer som handlade om utmaningar i rutinsituationer på daghemmet och fem situationer som handlade om utmaningar i lek- och samspelssituationer. Det fanns ytterligare ett utkast till resurs- och till stödkartan med de första versionerna av bildstödet (bilder av djurvännerna) som kan användas med materialen. Dessa presenterades för samarbetsdaghemmens personal i januari 2022 på

vårens kick-off som hölls via Teams, så att personalen kunde följa med materialutvecklingen.

Under utbildningsdagen för personalen på samarbetsdaghemmen i mars 2022 fick de var sitt paket bestående av 1) Djurvännernas resurskarta och tillhörande bildstöd, 2) det bildmaterial som beskriver vardagliga situationer som kan vara utmanande inom småbarnspedagogiken (som senare fick namnet Djurvännernas dagisträning) och bildstöd till detta material samt 3) Djurvännernas känslotavla inklusive bildstödet till den. Under en materialworkshop fick deltagarna i tre grupper med tre deltagare i varje grupp bekanta sig med alla material och tillsammans fundera på hur, var och när de kan använda materialen med barnen. Efter att de bekantat sig med materialen gav de feedback. De professionella tyckte att materialen var mångsidiga och användbara i och med att de beskriver situationer som är bekanta för barnen. De förde fram att resurskartan kan användas som ett verktyg när man gör upp barnets plan för småbarnspedagogik. I och med att det fanns många olika bildstöd så lyfte de fram att det kändes svårt att veta vilket bildstöd som ska användas för vilket material. Personalen fick i uppgift att fram till nästa träff i juni tillsammans med något barn göra upp en resurskarta samt att testa bildmaterialet med barnet. De skulle också fundera på hur de tycker att dessa fungerar som verktyg för att arbeta med att stöda enskilda barn i relation till sociala och emotionella kompetenser.

Under våren vidareutvecklades materialet, och för att tydliggöra vilket bildstöd som kan användas med vilket material gjordes en färgkodning av materialen och bildstöden. På projekträffen i början av juni 2022 där 6 professionella deltog besvarade de skriftligt frågor kring användningen av material. Personalen ansåg att resurskartan är ett bra verktyg att använda då barnets plan för småbarnspedagogik görs. Bildsekvenserna, bestående av 1–4 bilder (i den färdiga versionen Djurvännernas dagisträning) upplevdes som användbara i och med att de lett till bra diskussioner med barnen. Det att de ”lyfter positiva egenskaper hos enskilda barn eller i grupp (samarbete, kamratskap)” uppskattades. Bilderna på känslor fick positiv feedback eftersom de ansågs tydliga. En av respondenterna lyfte fram bilderna på olika lösningar och nämnde att det fanns ett brett utbud av dem och att de var mångsidiga. Hen nämnde att de fungerade bra som stöd för diskussioner med barnet om vad som kunde stöda det just i den ifrågavarande situationen.

Feedbacken bekräftade att materialen var användbara inom småbarnspedagogiken och att de ansågs stärka barnets resurser. Under hösten 2022 vidareutvecklades flera material för användning med enskilda barn; Djurvännernas stödkarta som bygger på resurskartan samt materialet Djurvännernas hemmaträning. Stödkartan och hemmaträningsmaterialen färdigställdes under hösten, och hann således inte genomgå en utvärderingsloop med personalen på samarbetsdaghemmen.

Träna med djurvännerna – Resursstarka barn inom småbarnspedagogiken och i barnets hem publicerades i december 2022.

2021

Maj

presentation av idéer om situationskort för personalen (på samarbetsdaghemmen)

2022

Januari

presentation av utkastet (till individriktat material för personalen)

Mars

workshop för personalen för att bekanta sig med prototyp av materialet

Juni

skriftlig utvärdering av användning av materialet

December

Träna med djurvännerna-materialet publicerades

Informationsmaterial

Utöver dessa material som personalen på samarbetsdaghemmen varit med om att utveckla och utvärdera har projektet utarbetat informationsmaterial. Det finns fyra planscher som beskriver barnets sociala och emotionella kompetensprofil samt ett material för barnets hem i form av en publikation.

Planscherna finns både som bilaga i läromedlet *Resursstarka barn – Stöd till socialt utsatta barn inom småbarnspedagogiken* (Davidsson & Juslin, 2021) och på webbplatsen därifrån de kan printas ut. Planscherna kan finnas synliga på daghemmet så att djurvännerna blir en naturlig del av barnens vardag, och kompetensprofilen blir bekant också för barnets hem. De kan även användas som diskussionsunderlag i personalteamet, till exempel när man diskuterar barns sociala och emotionella färdigheter.

Publikationen *Resursstarka barn – Material för barnets hem* (Juslin & Davidsson, 2021) beskriver hur barnets hem och småbarnspedagogiken tillsammans kan stöda barn att bli resursstarka och presenterar djurvännerna för barnets hem.

Helhetsutvärdering av användningen av materialen

Materialutvecklingen, som pågick under hela projektiden, utgick från den teoretiska grunden samt kartläggningen av situationen vid samarbetsdaghemmen. Personalen vid samarbetsdaghemmen bidrog, som beskrivits ovan, under hela processens gång till materialutvecklingen och utvärderade prototyper av materialen. Utvärderingen som gjordes under projektiden har till största delen varit formativ, och bidragit till materialutvecklingen.

I slutet av projektiden gjordes två utvärderingar som fokuserade på användningen av samtliga material. Under dessa utvärderingar låg tyngdpunkten på att utvärdera nyttan av materialen och arbetet med dem. Den första av dessa utvärderingar gjordes under projektdagen i juni 2022 då deltagarna skriftligt besvarade frågor. Den andra gjordes i oktober samma år som individuella intervjuer med personalen på samarbetsdaghemmen.

I början av juni 2022 fick personalen från samarbetsdaghemmen (n=6), då de under hela vårterminen haft möjlighet att testa hela observations- och reflektionsmodellen och använda materialen som projektet utarbetat, skriftligen svara på frågor (se bilaga 2) gällande användningen av dessa.

Respondenterna svarade inte på varje fråga enskilt, så svaren sammanställdes som en helhet. De flesta av respondenterna hade använt alla material och ansåg att de utgör en bra helhet, med material för personal, barngruppen, det enskilda barnet och familjen, där alla delar stöder varandra. Att observationsmodellen fungerar bra bekräftades även denna gång då modellen kunde testas i sin helhet. Respondenterna konstaterade att man borde ta sig mera tid för att observera, och att blanketterna i observationsmodellen fungerar mycket bra som verktyg och tilläggsfrågorna stöder observationerna. En av dem lyfte fram att den omfattande teoribakgrunden också stöder vikten av att observera. Modellen tillsammans med materialen fungerar som en grund för den dagliga verksamheten med tanke på socio-emotionella diskussioner och har lett till mycket diskussioner om känslor och om sociala sammanhang med barnen.

”Kanske vi med denna modell ökar förståelsen av hur viktigt det är att synliggöra vad som på riktigt händer i barngrupperna och hur det enskilda barnet fungerar.”

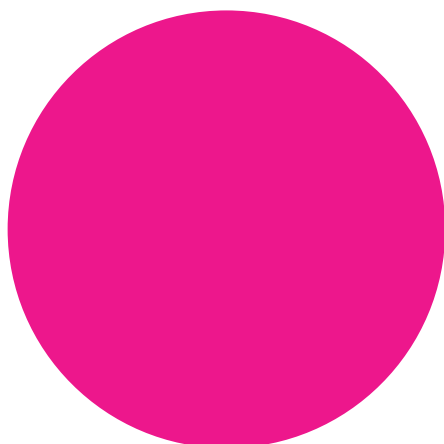
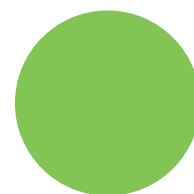
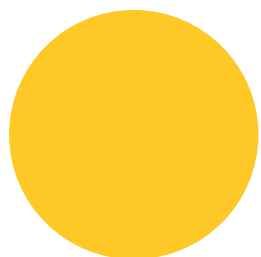
Att materialet är mångsidigt och beskriver situationer som barnen känner igen lyftes fram som positiva aspekter. Flera betonade att det var tydligt vilka sociala och emotionella färdigheter som materialen handlade om, till exempel nämndes känslor, hur man bemöter andra, empati, kamratskap, samspel, samarbete. Många sade att det blev bra diskussioner när man använde materialen med barnen. En av respondenterna skrev att ”barnen har börjat prata i resursförstärkande termer” och en annan uppskattade att ”barnens styrkor och samarbetsförmågor lyfts fram”.

I oktober 2022 intervjuades de sju professionella som i slutet av projekttiden var med i projektarbetet. Fem av dem deltog i individuella intervjuer, medan två av dem intervjuades tillsammans. Intervjuerna gjordes via Teams av Pia Liljeroth. Intervjuerna varade mellan 20 och 40 minuter. Intervjuerna fokuserade på materialens användning och effekt. Intervjuguiden finns som bilaga 3. Svaren sammanställdes utgående från intervjufrågorna och svaren från inbandningarna som gjordes via Teams, och den automatiska transkribering som fanns i Teams.

Av svaren framkom att materialen på vissa daghem använts dagligen i det vardagliga arbetet, medan man på andra daghem använt dem mera sporadiskt. I de daghem där de använts i det dagliga arbetet har vissa material använts mera än andra. De professionella som uppgav att de använt materialen mera sporadiskt nämnde att det berodde på att de arbetade med andra uppgifter eller teman som gjorde att användningen av Resursstarka barn-materialen blivit mindre. Spelet Djurvännernas äventyr är det material som de flesta sade att använts minst av alla. Alla andra material upplevdes vara sådana som barnen tycker om, och som utgör utmärkta verktyg för diskussioner med barnen. Det nämndes att barnen kan känna igen sig i figurerna och situationerna i materialen. Det nämndes till exempel att barnen kan identifiera de egna känslorna genom djurvännerna och i spelet kommer samarbetsförmågan fram. Respondenterna sade också att materialen speglar deras vardag bra, ”ni har hittat de rätta situationerna som uppstår på dagis”.

På frågan om respondenterna sett effekter hos barnen när de jobbat med materialen svarade flera ja. Det sades att barnen fått ord för sina känslor och på olika situationer. En nämnde till exempel ett barn som sade att ”jag vill att du ska se på mig”, dvs. barnet kunde uttrycka att det behöver uppmärksamhet. Det lyftes också upp att barnen lärt sig samarbeta och ta andra i beaktande i olika situationer. Barnen har diskuterat hur det ser ut på det egna dagiset; ”aah, ja så där ser det ju ofta ut här hos oss” och diskuterat kring det, och haft olika lösningar. Det kunde till exempel handla om att man i matsalen ska gå lugnt och inte springa och hoppa.

Personalen ansåg att materialen gett dem konkreta verktyg som är enkla att använda i det dagliga arbetet. De sade att de fått nya idéer till exempel för hur man tar upp saker med barn och diskuterar med dem. På ett av daghemmen konstaterades det att de vuxna har blivit mer uppmärksamma på vardagssituationerna. De konstaterade också att de har ”fått barnens sociala och emotionella utveckling mera i fokus, då man tidigare kanske fokuserade mera på görandet (sångstunder, skogsutflykter)”. En sade att hen fått verktyg för att reflektera över det egna arbetet. Det påpekades att materialen utgör bra verktyg för att uppmärksamma barn som har svårigheter, till exempel med att uttrycka sina känslor.

Avslutning

Grunden för Resursstarka barn-materialen utgörs av barnets sociala och emotionella kompetensprofil som Davidsson och Juslin (2021) utarbetat utgående från sin forskningsöversikt. Materialens utformning har också styrts av de utvecklingsbehov inom småbarnspedagogiken som personalen på samarbetsdaghemmen i början av projekttiden lyfte fram, samt slutsatserna av Storbacka-Järvinens (2021b) artikel om vilka faktorer som är centrala för att framgångsrikt stöda barns sociala och emotionella färdigheter inom småbarnspedagogiken.

Utvecklingen av materialen inom projektet *Resursstarka barn - stöd till socialt utsatta barn inom småbarnspedagogiken* har präglats av ett delaktighets- och medskapandeperspektiv. Personalen på projektets samarbetsdaghem, barnen på daghemmen, socionomstuderande och projektteamet på Yrkeshögskolan Novia har alla bidragit till utvecklings- och utvärderingsprocesserna. Materialen utvecklades genom en bygg – mät – lär-feedbackloopmodell. Projektteamet på Novia har kommit på idéer för olika material, utarbetat prototyper och testat materialen med barn och personal på samarbetsdaghemmen. Projektteamet har även gjort observationer när personalen använt sig av materialen i barngrupper samt gjort intervjuer. Personalen på samarbetsdaghemmen har bidragit med idéer, deltagit i expertpaneler, testat prototyper av materialen i barngrupper och med enskilda barn för att se hur de fungerar och om de uppfyller sitt syfte. Barnen har intervjuats i grupp och fått säga vad de tycker om materialen. Vissa material genomgick också en eller flera loopar där socionomstuderande vid Yrkeshögskolan Novia testade material under sina praktikperioder. Enligt dessa testningar och feedbacken färdigställdes materialen och publicerades i Novias publikationsserie.

Den formativa utvärderingen av materialen som gjordes under projekttiden bidrog till utvecklingen av dem. Materialen bygger på forskning och de har utvecklats och utvärderats av flera personer, såväl av forskare och utvecklare som av professionella inom småbarnspedagogiken, samt med hjälp av flera olika metoder. Genom den samskapande och utvärderande utvecklingsprocessen har många olika perspektiv format materialen. Genom dylik forskar-, utvecklar- samt metodtriangulering kan man få en mångsidigare bild av det som undersöks, vilket bidrar till att öka trovärdigheten (Eskola & Suoranta, 2014, s. 69–70). Den input de professionella inom småbarnspeda-

gogiken samt barnen bidrog med bekräftar också materialens användbarhet och att man med hjälp av dem kan stöda barns sociala och emotionella kompetenser.

I slutet av projekttiden gjordes också två utvärderingar av en mer summativ karaktär. Syftet var att utvärdera nyttan av materialen; om personalen på samarbetsdaghemmen upplever att arbetet med materialen har effekt eller om de ser förändringar i barnens beteende när de använt materialen. När dessa utvärderingar gjordes var *Djurvännernas hemmaträning* inte färdigt, så det materialet har inte ingått i utvärderingen. I och med att det är så få som utvärderat materialen, och alla respondenter inte systematiskt använt sig av alla material kan man inte dra långtgående slutsatser angående materialens effekt. Det framkommer dock att respondenterna anser att materialen gett dem konkreta verktyg och nya idéer för arbetet med att stöda barns sociala och emotionella kompetenser. De tyckte att barnen med hjälp av materialen lärt sig sätta ord på känslor. Genom att situationerna i materialen är sådana som barnen har lätt att känna igen kan de också diskutera dem och med hjälp av dem öva på att lösa motsvarande situationer i den egna vardagen.

Materialen som utarbetats inom projektet utgör alla tillsammans *metoden Resursstarka barn*, och är tänkta att användas systematiskt med barngruppen och enskilt med barn som är i behov av extra stöd. I publikationen *Resursstarka barn – Djurvännernas metodguide* (Storbacka-Järvinen, Davidsson, Liljeroth & Juslin, 2023) beskrivs hur metoden kan implementeras i arbetet.

Storbacka-Järvinen (2021b, 15) lyfter fram tre faktorer som är centrala för att stöda barns sociala och emotionella färdigheter. Metoderna som används med barnen ska vara effektiva, insatser för att stöda barn och familjer i hemmiljö är också viktiga och de professionella bör ha ett stöddande förhållningssätt. Eftersom hela *Resursstarka barn*-metoden och samtliga material utarbetades under projekttiden var det inte möjligt att göra en effektutvärdering av hela metoden och användningen av samtliga material. Med hjälp av effektutvärdering strävar man dels efter att avgöra om det skett en förändring i den undersöktas situation, dels efter att avgöra om det just är den specifika interventionen som orsakat förändringen. Med hjälp av effektutvärderingen kan man få trovärdiga bedömningar av vilka effekter en metod har (Blom, Morén & Nygren, 2020). För att avgöra om metoden som utarbetats inom ramen för projektet *Resursstarka barn - stöd till socialt utsatta barn inom småbarnspedagogiken* är effektiv, dvs. främjar barns sociala och emotionella färdigheter bör det i framtiden göras en effektutvärdering.

Ett resursstarkt barn är en unik, aktiv och kompetent individ med egna resurser. Det har varit utgångspunkten för projektets verksamhet, och det innebär att vi har strävat till att delaktiggöra barn i forsknings- och utvecklingsarbetet. Barnen har bidragit med information genom att de intervjuats. I fortsatta projekt kan detta ytterligare utvecklas så att barnen i större utsträckning är med som medforskare och medskapare.

Källor:

Aaltonen, R., Lehtinen T., Leppänen K., Peltonen T., Tarvo M-T., Tuunainen P. & Viherä-Toivonen A. (2008). *Havainnointi ja pedagoginen tuki 3–5-vuotiaiden lasten varhaiskasvatuksessa*. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Oppaita ja työkirjoja 2008:3. Helsinki.

Ahonen L. (2017). *Haastavat kasvatustilanteet – lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Berlina, A. & Norlén, G. (red.) (u.å.) *Vägen till egenmakt. En handbok om användarinvolvering inom utformning och leverans av sociala tjänster*. Hämtat 3.1.2023 från <http://www.sempre-project.eu/handbook>

Blom, B., Morén, S. & Nygren, L. (2020). *Utvärdering i socialt arbete: utgångspunkter, modeller och användning*. Stockholm: Natur och Kultur.

Davidsson, S. & Juslin, E. (2016). *Det resursstarka barnet – resursförstärkan-
de yrkespraxis för barn under skolåldern*. Novia publikation och produktion,
Serie L: Läromedel, 1/2016. Vasa: Yrkeshögskolan Novia. Hämtat 14.3.2022
från <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7048-31-3>

Davidsson, S. & Juslin, E. (2021). *Resursstarka barn - Stöd till socialt utsatta
barn inom småbarnspedagogiken*. Novia publikation och produktion, Serie
L: Läromedel, 1/2021. Vasa: Yrkeshögskolan Novia. Hämtat 6.1.2023 från
<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022020317462>

Davidsson, S. & Storbacka-Järvinen, L. (2022). *Träna med Djurvännerna -
Resursstarka barn inom småbarnspedagogiken och i barnets hem*.
Novia publikation och produktion, Serie P: Produktioner, 2/2022. Vasa:
Yrkeshögskolan Novia. Hämtat 6.1.2023 från <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202301112385>

Davidsson, S., Storbacka-Järvinen, L. & Wiik, J. (2022). *Resursstarka barn -
Spelet Djurvännernas äventyr*. Novia publikation och produktion, Serie P:
Produktioner, 1/2022. Vasa: Yrkeshögskolan Novia. Hämtat 6.1.2023 från
<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202301112394>

Eskola, J. & Suoranta, J. (2014). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Johansson, B. (2013). *Kvalitativ barndomsforskning*. I: Johansson, B. & Karlsson, M. (red.) *Att involvera barn i forskning och utveckling*. Lund: Studentlitteratur.

Juslin, E. & Davidsson, S. (2021). *Resursstarka barn – Material för barnets hem*. Novia publikation och produktion, Serie P: Produktioner, 2/2022. Vasa: Yrkehögskolan Novia. Hämtat 21.2.2023 från <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022020317471>

Karlsson, O. (1999). *Utvärdering – mer än en metod. Tankar och synsätt i utvärderingsforskning*. Stockholm: Svenska kommunförbundet.

Koivuniemi M., Kinnunen S., Mänty K., Näykki P. & Järvenoja H. (2020). *Arjen sosioemotionaaliset haasteet oppimistilanteina – 4T toimintamalli lapsen kehittyvien tunteiden säätelytaitojen tukemiseksi*. Oulun yliopiston oppimateriaalia, Didascalica Universitatis Ouluensis, Kasvatustiede E 9. Oulu: Oulun Yliopisto.

Lundman, B., & Hällgren Graneheim, U. (2008). Kvalitativ innehållsanalys. i M. Granskär, & B. Höglund-Nielsen, *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård* (ss. 159–172). Lund: Studentlitteratur.

MLL. (2017). *Lapsen havainnointi kaverisuhteissa*. Hämtat 27.8.2022 från <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/paivakoti-ikaisen-lapsen-kaverisuhteet/vanhempi-lapsen-kaverisuhteiden-tukena/lapsen-havainnointi-kaverisuhteissa/>

Määttä S., Koivula M., Huttunen K., Paananen M., Närhi V., Savolainen H. & Laakso M-L. (2017). *Lasten sosioemotionaalisten taitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa*. Utbildningsstyrelsen. (Rapporter och publikationer 2017:17). https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lasten_sosioemotionaalisten_taitojen_tukeminen_varhaiskasvatuksessa.pdf

Ries, E. (2011). *The Lean Startup*. New York: Crown Business.

Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinos, S. (2017). *Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa*. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 108. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Hämtat 8.12.2022 från <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf>

Storbacka-Järvinen, L. (2021a). ”Det är någonting annat som skulle behövas...” - Nya sätt för småbarnspedagogiken att stöda socialt utsatta barn. Avhandling för magisterexamen i pedagogik. Vasa: Åbo Akademi. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier. Hämtat 10.3.2022 från <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021050428867>

Storbacka-Järvinen, L. (2021b). *Faktorer som bidrar till att på ett framgångsrikt sätt stöda barns sociala och emotionella färdigheter*. Publikation och produktion, serie A: Artiklar 1/2021. Vasa: Yrkeshögskolan Novia. Hämtat 10.3.2022 från <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021051830459>

Storbacka-Järvinen, L. & Davidsson, S. (2021). *Djurvännerna – Små stunder i daghemmet Bubblan*. Publikation och produktion, Serie P: Produktioner 1/2021. Vasa: Yrkeshögskolan Novia. Hämtat 6.1.2023 från <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022020317472>

Storbacka-Järvinen, L., Davidsson, S., Liljeroth, P. & Juslin, E. (2023). *Resursstarka barn - Djurvännernas metodguide*. Publikation och produktion, serie L: Läromedel 1/2023. Vasa: Yrkeshögskolan Novia.

Storbacka-Järvinen, L. & Liljeroth, P. (2022). *Resursstarka barn – observations- och reflektionsmodell för att stöda barns sociala och emotionella kompetenser*. Publikation och produktion, Serie R: Rapporter 2/2022. Vasa: Yrkeshögskolan Novia. Hämtat 16.5.2022 från <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022101161569>

Vedung, E. (2002). Utvärderingsmodeller. *Socialvetenskaplig tidskrift* nr 2–3, s. 118–143.

Bilaga 1

Intervjuguide för fokusgruppintervju 24.11.2020

Uppvärmningsfråga: Vem är du? Vad tycker du är det allra viktigaste i arbete med barn?

Vilka utmaningar eller svårigheter ser du att barnen har idag? (i det konkreta arbetet med barnet och barngruppen)

Vilka arbetssätt och -metoder använder du för att stöda barn med utmaningar eller svårigheter?

Vad skulle du behöva för att ännu bättre kunna stöda barn med utmaningar eller svårigheter?

Utbildning, hurdan?

Metoder, hurdana?

Hur samarbetar ni inom småbarnspedagogiken med barnets föräldrar för att stöda barnet?

På vilket sätt kunde man utveckla samarbetet med föräldrarna (för att stöda barnet ännu bättre)?

Vad vill föräldrarna ha hjälp med? Hurdana saker/teman lyfter de fram?

Vad kan man inte, vad är det svåra?

Vad är bra i det som man nu gör? Vad är sådant man gör nu som fungerar?

Vad är svårt att prata om?

Hur når man dem som inte kommer på samtal?

Utmaningar inom barngruppen?

Utmaningar gällande föräldrarna?

Metoder med barn? Vad fungerar? Vad fungerar inte?

Metoder med föräldrarna? Vad fungerar? Vad fungerar inte?

Vilka är era förväntningar nu när ni deltar i projektet resursstarka barn?

Bilaga 2

Utvärdering 2.6.2022

1 Observations- och reflektionsmodellen

- Anser du att modellen stöder personal inom småbarnspedagogik att bli medveten om betydelsen av att stöda barns sociala och emotionella kompetenser? På vilket sätt?
- Hur fungerar modellen som ett verktyg för att arbeta med att stöda barns sociala och emotionella kompetenser? Vilka erfarenheter har du/ni i personalteamet?
- På vilket sätt har den hjälpt er att planera och genomföra stöd för barns sociala och emotionella färdigheter? Ge konkreta exempel på konkreta åtgärder som ni har valt att göra med barngruppen och med enskilda barn.
- Vilka av projektets material har ni valt att använda? Hur och i vilket syfte?

2 Projektets material

Boken Djurvännerna – Små stunder i daghemmet Bubblan

Planscher med kompetensprofilen

Djurvännerna i trä

Spelet Djurvännernas äventyr

Träna med Djurvännerna (situationskort + bildstöd)

Djurvännernas känslotavla + bildstöd

Resursstarka barn – material för barnets hem

- Hur fungerar materialen för att stöda barns sociala och emotionella kompetenser? Vilka erfarenheter har du/ni i personalteamet? Ge exempel separat för de olika materialen.
- Vilka effekter ser du hos barngruppen och det enskilda barnet när du använt materialen? Beskriv och ge konkreta exempel!
- Har ni fått respons gällande materialen av barnet, barnets hem? Hurdan i så fall? Ge exempel!
- Annan respons?

Bilaga 3

Intervjuguide för individuella intervjuer med projektdeltagarna om materialens användning och effekt Oktober 2022

Material som projektet utarbetat:

Läromedel och artikel
Observations- och reflektionsmodell
Barnboken
Planscherna
Träfigurerna
Handdockor
Spelet *Djurvännernas äventyr*
Träna med Djurvännerna
Material för barnets hem

Intervjufrågor

1. Vilka material har du använt och hur mycket?
Hur ofta? Är det i vardagen eller stundvis?
2. Vad har materialen gett dig?
Har det förändrat ditt sätt att tänka/arbeta/planera? På vilket sätt? Kan du ge exempel?
3. Vad har materialen gett barnen?
Ser du effekter/förändringar i barnens sätt att agera, att prata, att göra saker när ni har använt materialen? Vad har du sett? Kan du ge exempel?
Har det hjälpt barnen att hitta lösningar eller strategier, sätt att prata, fått ord för känslor, att handleda varandra, ...?
Har det väckt barnen att tänka?
Vad har barnen tänkt/sagt?
4. Hur har ni introducerat materialen för barnets hem?
Har material för barnets hem delats ut? Hurdan respons har ni fått?
Har det väckt diskussion mellan barnen och föräldrarna?
5. Vad hindrar dig att använda materialet?
Vad skulle du behöva för att ta i bruk materialet, eller använda det mera?
Vad skulle materialet mera behöva för att passa ditt/daghemmets behov?
6. Vad upplever du att är bra med materialet?
Vad är inte bra?

